

видів дефектів медичної допомоги, пов'язаний із неправильними діями медичного персоналу, що характеризуються добросовісною оманю при відсутності ознак умисного чи необережного злочину.

У 2002 році в США вийшов федеральний закон, який звільняє лікаря від кримінальної відповідальності, якщо той сам зізнався у тому, що припустився помилки і завдав шкоди пацієнту. Однак цей закон не звільняє лікаря від матеріального відшкодування. Чи вартувало б запровадити подібні речі в Україні? Українські реалії ще, на жаль, не такі. У нас нерідко стаються випадки, коли дефекти надання медичної допомоги приховуються поміж працівників системи охорони здоров'я, що не дає позитивного результату, а лише породжує хибний фон безкарності.

Література

1. Лікарська помилка і як з нею боротися [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://galinfo.com.ua/news/125439.html>.
2. Понкина А. А. Врачебная ошибка в контексте защиты прав пациента / А. Понкина. – М.: Консорциум по защите прав пациентов, 2012. – 200 с.
3. Стеценко С. Г. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С. Г. Стеценка / В. Ю. Стеценко, І. Я. Сенюта. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507 с.

УДК 340.12 (043.2)

Черняй О. І., Ворон В. А., студенти,
Інститут інформаційно-діагностичних систем,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Волкова О. М., к.ю.н.

ВИЗНАЧЕННЯ ПІДХОДІВ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ДІЄЗДАТНОСТІ

Дієздатність слугувала об'єктом наукових досліджень як представників теорії права, так і окремих галузевих наук. Проте не дивлячись на обсяг наукових пошуків та важливість проблематики вчення про суб'єкта права, аспектом якого є дослідження правосуб'єктності та її елементів, досі не сформувалось єдиного підходу до визначення дієздатності та її змісту.

В найбільш загальному вигляді під дієздатністю розумів здатність реалізовувати права та обов'язки [1, с. 325]. А.А. Алексєєв наводив схоже визначення, додаючи, що це здатність самостійно, власними, усвідомленими діями реалізовувати права та обов'язки [2, с. 146]. Існує і більш узагальнене визначення: дієздатність – це здатність реалізації суб'єктом його правоздатності своїми діями [3, с. 427].

Розвиток законодавства та теорії права обумовлював поступову зміну підходів до розуміння поняття дієздатності. Так, до змісту дієздатності пропонують включати такі складові: здатність набувати права і створювати для себе обов'язки (причому останнє може мати місце як внаслідок правомірних дій, так і в результаті протиправних – відповідальність), здатність реалізовувати своїми діями належні особі права і виконувати обов'язки, здатність своїми діями припиняти права та обов'язки [4, с. 80].

Здійснюючи дослідження у цьому ж напрямку, представники цивільного права намагались охарактеризувати зміст дієздатності шляхом наведення переліку її складових. Зокрема, до них відносили: угодоздатність (здатність самостійно укладати угоди), деліктоздатність (здатність нести відповідальність), тестаментоздатність (здатність складати заповіти та отримувати майно у спадок), трансдієздатність (здатність вступати у відносини представництва). Таким чином, цілком справедливо було звернено увагу на певну «вузькість» загальноприйнятого визначення дієздатності, невідповідність фактичних обсягів дієздатності, як правового явища, його науковій дефініції.

Проте зміст поняття дієздатності надзвичайно широкий. Дієздатна особа теоретично може скористатись будь-якими складовими свого правового статусу.

Зокрема, Я. Р. Веберс розумів дієздатність як встановлену законом юридичну здатність особи самостійно здійснювати правомірні юридичні дії і нести юридичну відповідальність за правопорушення [5, с. 128].

Дієздатність надає можливість скористатись всіма правовими можливостями та встановлює необхідність дотриматись обмежень, що обумовлені правоздатністю. А остання передбачає здатність мати права, обов'язки, охоронювані законом інтереси та свободи (тобто елементи обсягу правоздатності). Однак дієздатність також дозволяє скористатись вже наявними суб'єктивними правами, свободами чи виконати суб'єктивні юридичні обв'язки.

Якщо звернутись до вчення про механізм правового регулювання, С.С. Алексєєв зазначав, що основними ланками цього механізму є норма права, правові відносини, акт реалізації прав та обов'язків [6, с. 364]. Правоздатність у вказаному механізмі обумовлює наявність самого суб'єкта права – елемента, який має здатність до набуття прав чи обов'язків. Дієздатність же позначає наявність волі у такого суб'єкта. Тобто можливість самостійно, цілеспрямовано користуватись своєю правоздатністю та елементами правового статусу, за власним усвідомленим рішенням вступати у правовідносини.

Дієздатна особа цілком розуміє характер, наслідки, суспільно-правову оцінку своєї поведінки. І головне – здатна до вчинення юридичних дій, котрі є підставою виникнення, зміни чи припинення правовідносин. Однак останні виникають, змінюються чи припиняються не лише на підставі юридичних дій, а і внаслідок інших видів юридичних фактів – подій. Теорія права під ними розуміє такі факти дійсності, котрі не обумовлені волею особи.

Якщо ж законодавство прямо передбачає наявність волі, як умови набуття відповідних прав (наприклад, вступ на державну службу), недієздатна особа не має можливості їх набуті. Хоча окремі права чи обов'язки недієздатна фізична особа, напевне, може набуті завдяки діям законного представника (наприклад звернутись із скаргою до органу державної влади).

Таким чином можна зробити висновки: а) дієздатність є здатністю самостійно вчинювати юридично-значимі вольові діяння; б) вона обумовлюється станом волі суб'єкта права та законодавством; в) дієздатність не є абсолютно-необхідною умовою для змін правового статусу суб'єкта права.

Література

1. Цвік М. В. Загальна теорія держави і права: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Цвік, О. В. Петришин. – Х. : Право, 2009. – 572 с.
2. Алексеев С. С. Общая теория права: в 2-х т. / С. С. Алексеев. – М.: Юрид. лит., 1982. – Т. 2. – 361 с.
3. Теорія держави і права. Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
4. Кузнецова Л. Г. Развитие института дееспособности граждан в новом гражданском законодательстве / Л. Г. Кузнецова // Правоведение. – № 4. – 1965. – С. 72–80.
5. Веберс Я. Р. Правосубъектность граждан в советском гражданском и семейном праве / Я. Р. Веберс. – Рига: Зинатне, 1976. – 231 с.
6. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия: опыт комплексного исследования / С.С. Алексеев. – М. : Статут, 1999. – 712 с.